

| **BARTA JUDIT**

A magyar kiegészítő nyugdíjpillér elemei és értékelése az EU elvárásainak szemszögéből

| **Elements and Evaluation of the Hungarian Supplementary Pension Pillar from the Perspective of EU Expectations**

Abstract: The structure, the current role, and the individual elements of the Hungarian supplementary pension scheme are presented in this study. As a Member State, it is important to follow the running courses related to the pension scheme and the supplementary pension scheme in the European Union (EU) as well as the problems declared and the answers given in the EU, which are also outlined in this paper.

Keywords: Hungarian pension scheme, Hungarian supplementary pension scheme, pension insurance, occupational pension, retirement savings account, Voluntary Mutual Insurance Funds, Private Pension Funds, role of the second pension pillar

Összefoglaló: A tanulmány a magyar kiegészítő nyugdíjrendszer felépítését, jelenlegi szerepét, annak egyes elemeit mutatja be az uniós elvárások tükrében. Tagállamként indokolt figyelemmel lenni az Európai Unióban zajló, nyugdíjrendszereket és kiegészítő nyugdíjrendszereket is érintő folyamatokra, az Európai Unió által megfogalmazott problémákra, az arra adott válaszokra, amelyek főbb vonalakban szintén ismertetésre kerülnek.

Kulcsszavak: magyar nyugdíjrendszer, magyar kiegészítő nyugdíjrendszer, nyugdíjbiztosítás, foglalkoztatói nyugdíj, nyugdíj-előtakarékossági számla, önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak, magánnyugdíjpénztárak, a második nyugdíjpillér szerepe

---

1. A magyar nyugdíjrendszer felépítése és a kiegészítő nyugdíjpillér fejlődési íve

Magyarország Alaptörvénye szerint az időskori megélhetés biztosítását az állami nyugdíjrendszer fenntartása és az önkéntesen létrehozott intézmények működésének lehetővé tétele segíti elő.¹

¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XIX. cikkének (4) bekezdése szerint Magyarország az időskori megélhetés biztosítását a társadalmi szolidaritáson alapuló egységes állami

Az Alaptörvényből kiindulva a magyar nyugdíjrendszer tehát *két pilléren nyugszik*: a kötelező, társadalombiztosítási nyugdíjrendszeren (a továbbiakban: állami nyugdíj)² és az önkéntesen létrehozott, az egyéni, fakultatív öngondoskodást lehetővé tevő intézmények rendszerén. Ezt erősíti meg a nyugdíjreform végrehajtásának koncepcionális irányairól és a szabad nyugdíjpénztár-választással összefüggő feladatokról szóló 1281/2010. (XII. 15.) korm. határozat, amelynek 1. a) pontja rögzíti, hogy a hosszú távú finanszírozhatóság megteremtése érdekében *a hárompilléres rendszerből visszatérés történik a kétpilléres rendszerbe*.

Egyes szakirodalmi források, az EU-ban elterjedt felfogáshoz igazodva, a magyar nyugdíjrendszert hárompilléresként jellemzik, amelyben az első pillért az állami nyugdíj, a második pillért a foglalkoztatói nyugdíj, a harmadik pillért pedig a többi önkéntes előgondoskodási forma rendszere alkotja. Figyelemmel azonban arra, hogy Magyarországon a foglalkoztatói nyugdíjrendszer nem terjedt el és nem erősödött meg olyan szinten, mint például Dániában, Hollandiában, Franciaországban, Németországban³ stb., a szerepe egyelőre igen csekély, nem tekintjük külön pillérnek.⁴ A hivatkozott jogszabályok, köztük a legtekintélyesebb Alaptörvény is két pillért nevesít.

Van olyan szakirodalmi álláspont is, amely szerint létezik egy „kiszegítő pillér” is, a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 32/B. § (1) bekezdése alapján, *a megélhetést biztosító jövedelemmel nem rendelkező időskorú személyek részére* támogatásként *időskorúak járadéka* nyújtható. Azért kiszegítő pillér, mert nem biztosítási logika mentén, hanem segélyezési elv alapján nyújt időskorban megélhetést.⁵

A második, kiegészítő nyugdíjpillér a rendszerváltást (1989) követően kezdett kialakulni. Az első intézményes önkéntes nyugdíj-előtakarékosságot lehetővé tevő jogszabály *1993-ban született meg*, ez volt az *Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról* szóló 1993. évi XCVI. törvény (a továbbiakban: Öpt.). Ezt követte a kötelező, tőkefedezeti elven működő⁶

nyugdíjrendszer fenntartásával és önkéntesen létrehozott társadalmi intézmények működésének lehetővé tételével segíti elő.

² A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény 1. § (1) bekezdés szerint a kötelező társadalombiztosítási nyugdíjrendszer működtetése és fejlesztése az állam feladata. A társadalombiztosítási nyugdíjrendszer öregség esetén a biztosított részére, elhalálása esetén a hozzátartozója részére egységes elvek alapján nyugellátást biztosít. A bérből és fizetésből élő dolgozók azonos elven alapuló nyugellátását az 1951-ben életre hívott első egységes nyugdíjrendszer valósította meg.

³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_adequacy-sustainability-pensions_hu.pdf (letöltés ideje: 2019. 02. 05.)

⁴ A lengyelországi foglalkoztatói nyugdíjprogram bevezetését ismertető magyar gazdasági szaklap egyenesen úgy fogalmazott, hogy „*a nyugdíjrendszer ezen pillére Magyarországon is hiányzik*”. (2018. 02. 15.)

<https://www.portfolio.hu/befektetes/nyugdij/olyat-lepnek-nyugdijgyben-a-lengyelek-ami-magyarorszagnak-is-pelda-lehet.276735.html> (letöltés ideje: 2019. 02. 05.)

⁵ Lásd erről HOMICSRÓ Árpád Olivér: *A magyar társadalombiztosítási és szociális ellátások rendszere*, L' Harmattan Kiadó, Budapest, 2016, 239.

⁶ A tőkefedezeti elv lényege, hogy a tagok havonta történő befizetéseit tartalékolják és befektetik az ún. felhalmozási időszak vagy várakozási idő alatt, ezzel teremtik meg a majdani nyugdíj-szolgáltatás fedezetét. A biometrikus kockázatokat (a felhalmozási időszak alatt bekövetkezett halál, megrokkánás) és a befektetési kockázatokat a tag viseli.

magánnyugdíjpénztári rendszert bevezető, a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény (a továbbiakban: Mpt.).

A magyar parlament 1997-ben nem csak ezt a törvényt, hanem egy törvénycsomagot fogadott el.⁷ A változások hatására a nyugdíjrendszer hárompilléres lett, ezen belül a kötelező nyugdíjrendszer kétpilléres, az egyik pillér az állami, felosztó-kirovó finanszírozású,⁸ a másik a tőkefedezeti magánnyugdíjpénztári rendszer. A harmadik pillérbe az önkéntes nyugdíj-előtakarékossági formák tartoztak: a már említett önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak, majd a foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató. A 2003/41/EK irányelv kötelező implementálásának következményeként fogadták el Magyarországon a foglalkoztatói nyugdíjről és intézményeiről szóló 2007. évi CXVII. törvényt (a továbbiakban: Fnytv.), mely alapján 2008-tól van lehetőség foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató alapítására.

Annak érdekében, hogy ne csak intézményesen, hanem egyéni befektetésekkel is lehessen, államilag elismerten és támogatottan előtakarékoskodni, a 2005. évi CLVI. törvénnyel bevezették a nyugdíj-előtakarékossági számlákat (a továbbiakban: NYESZ).

2010-ben az EU kérte Magyarországtól a meglévő 3,8 százalékos költségvetési hiány EU által előírt mértékre történő csökkentését, amelyet részben a kötelező magánnyugdíjpénztári rendszer bevezetése okozott.⁹ A magánnyugdíjpénztári tagok ugyanis állami nyugdíj járulékuk jelentős részét nem az állami nyugdíjalapba, hanem a magánnyugdíjpénztárba fizették be, a vártnál ráadásul jóval többen léptek be e rendszerbe, az így keletkezett hiányt pedig az állami költségvetés pótolta ki.

A magyar kormány főként adminisztratív eszközökkel oldotta meg a helyzetet, gyors és egymást követő törvényt módosításokkal avatkozott be a magánnyugdíjrendszerbe.

⁷ BARTA Judit: *The Role And Function of the PAY-AS-YOU-EARN pension system in the Hungarian pension system*, European Integration Studies, 2011/1, 5–15, https://matarka.hu/koz/ISSN_1588-6735/GTK_vol_9_no_1_2011_eng/ISSN_1588-6735_vol_9_no1_2011_eng_005-015.pdf

⁸ A felosztó-kirovó finanszírozás azt jelenti, hogy az aktuálisan befizetett járulékokból fizetik a folyó nyugdíjkiadásokat. A rendszer hosszú távú fenntarthatósága szempontjából lényeges, hogy a befizetői oldal és a kifizetői (nyugdíjas) oldal egyensúlyban legyen. Ha több a nyugdíj-kifizetés, mint a járulékbefizetés, az hiányt okoz (ebben a rendszerben általában nem képződik tartalék), amit, a hatályos törvényi szabályok alapján, az állami költségvetésből kell pótolni.

⁹ Az államháztartás hosszú távú fenntarthatósága ma is kihívást jelent, főként a népesség elöregedése miatt. Magyarországon 2070-ig várhatóan a GDP 3,3%-ának megfelelő mértékben emelkednek a népesség elöregedésével kapcsolatos költségek, elsősorban a nyugdíjakra (a GDP 1,9%-a), továbbá az egészségügyre és a tartós ápolás-gondozásra (a GDP 1,0%-a) fordított kiadások miatt. Emellett a nyugdíjak megfelelősége további kihívást jelent az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságára nézve. Növekszik a jövedelmi különbség az újonnan nyugdíjba vonulók és a régebb óta nyugdíjban lévők között, valamint a nyugdíjasok és az alkalmazottak között, aminek a megszüntetése többletkiadásokkal járhat. Lásd: Bizottsági Szolgálati Dokumentum, 2020. évi országjelentés – Magyarország, amely a következő dokumentumot kíséri: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Központi Banknak és az eurócsoporthoz 2019. évi európai szemeszter: az 1176/2011/EU rendelet szerinti értékelés a strukturális reformok terén elért haladásról, a makrogazdasági egyensúlyhiány megelőzéséről és korrekációjáról, továbbá a részletes vizsgálat eredményeiről, 3.1.4 pont, 26.

file:///C:/Users/Judit/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/14_HU_autre_document_travail_service_part1_v2.pdf.hu%20(1).pdf (letöltés ideje: 2020. 11. 14.)

Egy 2010-ben elfogadott törvény szerint a magánnyugdíjpénztári tagoknak 2011. január 31-ig döntenie kellett, hogy tagok maradnak-e, vagy visszalépnek a tisztán társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe. Aki nem lépett vissza a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe, az 2011. december 1-től az állami nyugdíjrendszerben további szolgálati időt nem szerezhette, ezzel szinte nagy valószínűséggel elvesztette az állami nyugdíjra való jogosultságát (nem tudta a minimális szolgálati időt megszerezni). Aki visszalépett, annak az addig befizetett tagdíját és hozamait átutalták egy külön erre a célra létrehozott állami alapba, a kötelező tagdíjon felüli befizetéseket és ezek hozamát pedig visszakapta. A 2011. február elején közzétett adatok szerint a magánpénztártagok 98 százaléka visszalépett az állami nyugdíjrendszerbe.

Az Országgyűlés 2011-ben újabb törvényt fogadott el, ez *megszüntette a kötelező magánnyugdíjpénztári tagdíjfizetést*, a tagok önként, adózott jövedelmükből fizethetnek ún. *hozzájárulást*, amelynek mértékét nem a törvény, hanem a pénztár határozza meg, a magánnyugdíjpénztári tagok ismét bekerültek a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer vérkeringésébe, jövedelmükből levonásra kerül az állami nyugdíjjárulék, újra gyűjtik a szolgálati időt. Ismét lehetővé tették a magánnyugdíjpénztári tagok visszalépését a tisztán állami nyugdíjrendszerbe.

Ezzel Magyarországon megszűnt a kötelező előgondoskodás.

A kötelező tagság és a kötelező magánnyugdíjpénztári tagdíjfizetés megszüntetése, továbbá a két lépcsőben is biztosított visszalépés a „tisztán” állami nyugdíjrendszerbe megtette a maga hatását, a magánnyugdíjpénztári tagok létszáma drasztikusan lecsökkent, emiatt több pénztár megszűnt.¹⁰

Rendszerszinten a magyar nyugdíjrendszer újra kétpilléres lett: az első pillér maradt az állami nyugdíjrendszer, a második pillér pedig az önkéntes, kiegészítő pillér, amelybe valamennyi, intézményes nyugdíj-előtakarékosági forma beletartozik, mint a magánnyugdíjpénztárak, az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak, a foglalkoztatói nyugdíj, a NYESZ és a nyugdíj-megtakarítást is szolgáló életbiztosítások.

2. A kiegészítő nyugdíjpillér jövőbeni szerepe az Európai Unió (EU) szemszögéből¹¹

Magyarországon a második pillér szerepe jelenleg az, hogy az állami nyugdíjat kiegészítve egy magasabb megélhetési szintet biztosítson a nyugdíjasok számára.¹²

¹⁰ A magánnyugdíjpénztárak 3 milliót meghaladó taglétszáma 2011 végére 99 299 főre, 2012. március végére 74 400 főre, majd 2014-re 61 000 tagra csökkent. Jelenleg 4 magánnyugdíjpénztár működik, a tagok száma valamivel meghaladja az 57 000 főt.

¹¹ Lásd ehhez még BARTA Judit, DEZSE Tivadar: *The Hungarian pension system: the present and a possible future*, European Integration Studies, 2017/1, <http://midra.uni-miskolc.hu/document/27364/22967.pdf>

¹² A nyugdíj mértéke a keresettség képest, a 2016-os adatok szerint 67% volt, ami a negyedik legmagasabbnak számított az EU-ban. 2016 óta a bérek a nyugdíjknál nagyobb ütemben emelkedtek. A törvényben előírtak szerint a nyugdíjemelés inflációkövető. Emellett azokban

Ez a szerep a jövőben változhat a népesség elöregedésének hatására. Az Európai Unió, beleértve Magyarországot is, jelentős demográfiai válsággal néz szembe, hosszabbodik a várható élettartam, csökken a születések száma, ami a népesség korösszetételének drámai változásához fog vezetni. Az EU lakosságának több mint 17%-a 65 éves vagy annál idősebb, és az Eurostat becslései szerint részarányuk 2060-ra eléri a 30%-ot.¹³¹⁴ 2019-ben minden 65 év feletti személyre átlagosan 2,9 munkaképes korú személy jutott. Ez az érték az előrejelzések szerint 2070-re 1,7-re csökken.¹⁵

Az EU munkaerő-állománya (a 20 és 64 év közötti korcsoport) 2023 és 2060 között az előrejelzések szerint 8,2%-kal (mintegy 19 millió fővel) fog csökkenni. A nyugdíjasok egyre növekvő korcsoportja számára a csökkenő munkaképes korú népességnek kell kitermelnie a nyugdíjak kifizetéséhez és az egészségügyi szolgáltatások fenntartásához szükséges forrásokat, ami veszélyezteti a nyugdíjrendszerek fenntarthatóságát és megfelelőségét.¹⁶

A kevesebb befizető, több nyugdíjas kibillenteli az egyensúlyból a felosztó-kirovó finanszírozás elvén működő állami nyugdíjrendszereket, azokban jelentős hiány keletkezhet, így költségvetési támogatásra szorulnak. Ez azonban nem ölthet túlzott méreteket, nem okozhat jelentős költségvetési kiadást, hiányt, ami gátolhatja a növekedést. Végül esetben mindez az állami nyugdíjak mértékének csökkentésével járhat, rontva ezzel az addigi bérpótlási arányt. *Az előrejelzések szerint a legtöbb tagállamban szükség lesz a kiegészítő nyugdíjra, méghozzá az öregkori megélhetés biztosításához.*¹⁷

az években, amikor a GDP-növekedés meghaladja a 3,5%-ot, a nyugdíjasok a gazdasági növekedéshez kapcsolódó nyugdíjprémiumot kapnak. 2017-ben, 2018-ban és 2019-ben ezek a nyugdíjprémiumok a teljes nyugellátás 0,9%-át, 1,2%-át, illetőleg 1,4%-át tették ki. Ezen kívül a kormány ad hoc juttatásokat (élelmiszer- és rezsziutalványt) is biztosított a nyugdíjasok számára; ezek 2018-ban és 2019-ben 0,7%-os éves nyugdíjemelkedést jelentettek. A nyugdíjprémium és az ad-hoc juttatások egyszeri tételek, és nincsenek hatással a következő évi nyugdíjak megállapítására. Összességében a nyugdíjak 2,8%-kal nőttek, miközben a béremelkedés az elmúlt öt évben átlagosan évi 9,2% volt. Ennek következtében az átlagnyugdíj és a nettó átlagbér arányként kifejezett helyettesítési ráta a 2016. évi 67%-ról 2019-ben 53%-ra csökkent. Központi Statisztikai Hivatal: Magyarország 2017. című kiadványa, 66–67., <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2017.pdf> (letöltés ideje: 2019. 02. 28.)

2020. évi országjelentés – Magyarország, *i. m.*, 3.1.1. pont, 28., file:///C:/Users/Judit/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/14_HU_autre_document_travail_service_part1_v2.pdf.hu%20(1).pdf (letöltés ideje: 2020. 11. 14.)

Megjegyzésként: az OECD államokban az átlagos bérpótlási arány 63%. <http://www.oecd.org/australia/PAG2017-AUS.pdf> (Table 4.8) (letöltés ideje: 2019. 02. 28.)

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013IP0204&from=HU> (letöltés ideje: 2019. 02. 28.)

¹⁴ Lásd még NOVOSZÁTH Péter: *The Main Challenges and Risks for Social Security Systems in the European Union. The Essence of Reforms in Hungary After 2010*, Polgári Szemle, 2017/13, 167–184. <http://eng.polgariszemle.hu/current-publication/139-economic-and-public-finances/887-the-main-challenges-and-risks-for-social-security-systems-in-the-european-union-the-essence-of-reforms-in-hungary-after-2010> (letöltés ideje: 2019. 01. 06.)

¹⁵ A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a demográfiai változások hatásairól COM/2020/241 final.

¹⁶ A Tanács következtetései: Demográfiai kihívások – az előttünk álló út 2020/C 205/03.

¹⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_adequacy-sustainability-pensions_hu.pdf (letöltés ideje: 2019. 02. 28.)

Mind az EU, mind az OECD kiemelten foglalkozik a nyugdíjrendszerek jövőbeni fenntarthatóságának és az időskori megélhetés biztosításának a kérdésével. Az Európai Bizottság 2010 júliusában adta közre az ún. nyugdíj Zöld Könyvet. Ebben európai szintű vitát indított a nyugdíjrendszerek előtt álló legfontosabb kihívásokról, valamint a megfelelő megoldások kereséséről. Ennek eredményeit is tárgyalja a Bizottság *Fehér könyv – A megfelelő, biztonságos és fenntartható európai nyugdíjak menetrendje* című, 2012. február 16-i közleménye.¹⁸

A Fehér könyv megállapításai szerint a nyugdíjrendszerek aktuális kihívásai a nyugdíjrendszerek pénzügyi fenntarthatóságának hosszú távú és a nyugdíjak megfelelőségének biztosítása, az utóbbihoz a bérpótlási arányok javítása és az öregkori szegénység elkerülése tartozik.

Az Európai Parlament 2013. május 21-i állásfoglalása a megfelelő, biztonságos és fenntartható európai nyugdíjak menetrendjéről tovább foglalkozik a kérdéssel.¹⁹ Állásfoglalásában a Parlament hangsúlyozza, hogy továbbra is az első pillérbe tartozó állami nyugdíjnak kell a nyugdíjasok legfontosabb jövedelemforrásának lennie. A jövőben azonban nagyobb szükség lesz a kiegészítő nyugdíjakra. A tagállamoknak többpilléres nyugdíjrendszer működtetését javasolja, optimálisnak az alábbi kombinációt tekinti:

- a) egyetemes, felosztó-kirovó állami nyugdíj;
- b) kiegészítő, tőkefedezeti, foglalkoztatói nyugdíj, amely nemzeti, ágazati vagy vállalati szintű kollektív szerződésekből vagy nemzeti jogszabályokból fakad, és minden érintett munkavállaló számára hozzáférhető;
- c) egyéni, harmadik pillérbe tartozó, magánmegtakarításokon alapuló nyugdíj.

Az első pillérnek önmagában, illetve a második pillérbe tartozó nyugdíjjal együttesen a munkavállaló *korábbi bérének alapuló tisztességes helyettesítő jövedelmet kell teremtenie*. A harmadik pillérnek elsősorban az alacsony jövedelmű munkavállalók, az önfoglalkoztatók és a hiányos járulékfizető évekkal rendelkező személyek számára kell megfelelő kiegészítési lehetőséget nyújtania.²⁰ Kérdés, hogy mi a helyzet azon tagállamokban, ahol nem alakult ki erős foglalkoztatói nyugdíjrendszer?

A nyugdíjmegtakarításnak hosszú távúnak kell lennie a megfelelő kiegészítő jövedelem eléréséhez, a nyugdíj szolgáltatás pedig akkor biztosít élethosszig tartó jövedelemkiegészítést, ha az életjáradék.

A Parlament támogatja a kiegészítő foglalkoztatói és magánnyugdíj-megtakarítások fejlesztését, ösztönzését, pl. adókedvezményekkel, javasolja a nyugdíjfelügyeleti eszközök megerősítését, hangsúlyozva egyúttal a nyugdíjjal kapcsolatos tájékozottság javításának fontosságát is.

¹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0055:FIN:EN:PDF> (letöltés ideje: 2019. 02. 28.)

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013IP0204&from=HU> (letöltés ideje: 2019. 02. 28.)

²⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013IP0204&from=HU> (letöltés ideje: 2019. 02. 28.)

3. A kiegészítő nyugdíjpillér intézményei és azok főbb jellemzői Magyarországon

A továbbiakban a magyarországi kiegészítő pillér egyes elemei, azok főbb jellemzői kerülnek bemutatásra, megvizsgálva, hogy azok mennyire képesek az EU elvárásainak megfelelni, általában alkalmasak-e megfelelő kiegészítő nyugdíjvédelem biztosítására, milyen nyugdíj szolgáltatásokat kínálnak, illetve van-e valamilyen állami ösztönző a nyugdíj-előtakarékosság javítására.

Áttekintésre kerül az is, hogy miként alakul a munkáltatók szerepe a kiegészítő pillérben, illetve hol tart a magyar foglalkoztatói nyugdíj.

Előzetesen rögzíteni kell, hogy megfelelő kiegészítő nyugdíjvédelem eléréséhez lényeges a hosszú távú, legalább 20 évnyi felhalmozás, továbbá az elégséges mértékű havi vagy egyéb rendszeres befizetés. A tényleges nyugdíjaskori jövedelemkiegészítés élethosszig járadékkal biztosítható,²¹ az egyösszegű kifizetések nem szolgálják az EU által is preferált azon célt, hogy a kiegészítő nyugdíjak hosszú távon egészítsék ki az állami nyugdíjat a tisztességes megélhetés szintjére.

3.1. Az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak és a magánnyugdíjpénztárak

A kötelező öngondoskodás elemének megszüntetésével és a törvényi garanciák kiiktatásával a magánnyugdíjrendszer mára vezető szerepét is és jelentőségét is teljesen elveszítette.²² A magánnyugdíjpénztárak és az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak (a továbbiakban: kölcsönös nyugdíjpénztárak) többsége, az eredeti elképzelésektől eltérően, nem munkáltatói segítséggel szerveződött, hanem biztosítók, bankok támogatták azok alapítását. A kölcsönös nyugdíjpénztárak esetében a törvény biztosítja annak lehetőségét, hogy a munkáltató támogassa a tag munkavállalóit tagdíjuk kiegészítésével (munkáltatói hozzájárulás), annak átvállalásával,²³ vagy adománnyal támogassa a pénztárat.²⁴ A munkáltatói hozzájárulás, továbbá a munkáltatói adomány adókedvezményeinek csökkenésével, illetve megszűnésével a munkáltatók megvonták e hozzájárulásokat, ami

²¹ PANDURICS Anett, SZALAI Péter: *A második és harmadik nyugdíjpillér szerepe a magyar nyugdíjrendszerben*, Pénzügyi Szemle, 2017/2, 214–231.

http://real.mtak.hu/56623/1/pandurics_szalai_2017_2_mpdf_20170717152417_4_u.pdf (letöltés ideje: 2019. 01. 20.)

²² Lásd ehhez még BARTA Judit: *A kiegészítő nyugdíjpillér, ezen belül a magánnyugdíjpénztári rendszer aktuális helyzete és értékelése*. The Publications of the MultiScience – XXIX. microCAD International Multidisciplinary Scientific Conference University of Miskolc, 9-10 April, 2015. ISBN 978-963-358-061-5

http://www.uni-miskolc.hu/~microcad/publikaciok/2015/E2_Barta_Judit.pdf

²³ Öpt. 12. § (1) bekezdés szerint munkáltatói tag az a természetes vagy jogi személy, aki a pénztárral kötött szerződés alapján munkavállalójának tagdíjfizetési kötelezettségét egészben vagy részben átvállalja (munkáltatói hozzájárulás).

²⁴ Öpt. 17. § (1) bekezdés alapján a pénztár támogatójának minősül az a természetes vagy jogi személy, aki (amely) eseti vagy rendszeres pénzbeli vagy nem pénzbeli szolgáltatást teljesít (a továbbiakban: adomány) a pénztár javára ellenszolgáltatás kikötése nélkül.

2017-ben több kölcsönös pénztár megszűnéséhez vezetett.²⁵ A magánnyugdíjpénztárak esetében a törvény 2012-től megszüntette a munkáltatói hozzájárulás lehetőségét.

A kölcsönös nyugdíjpénztárak és a magánnyugdíjpénztárak tőkefedezeti finanszírozás mellett működnek. Ezekben a rendszerekben két időszakot különböztetünk meg: az ún. *felhalmozási időszakot* és az ún. *szolgáltatási vagy járadékos időszakot*.

A felhalmozási időszakban gyűjtik össze az előtakarékoskodók a leendő nyugdíjszolgáltatásuk fedezetét, a felhalmozás minimum időtartamát (várakozási idő) a vonatkozó törvények írják elő (kölcsönös nyugdíjpénztárak esetében 10 év, magánnyugdíjpénztárak esetében 15 év). Ezen időszak alatt a tagok befizetéseket (tagdíj)²⁶ teljesítenek az ún. *egyéni számlájukra*, mely összegeket a nyugdíjszolgáltató intézmények befektetik az általuk kialakított befektetési politika szerint, választható portfóliós rendszerben (tag választhat), az elért hozamokat pedig jóváírják a számlán. Az állami nyugdíjjogosultság megszerzését és a felhalmozási időszak leteltét követően kérhető a kiegészítő nyugdíjszolgáltatás,²⁷ ami az egyéni számlán felhalmozott összeg alapján kerül kiszámításra. A nyugdíjszolgáltatás nagysága a befizetett összegektől és azok hozamától, azaz a felhalmozás mértékétől függ.

A magánnyugdíjpénztárak életjáradékot szolgáltathatnak, amit saját maguk, vagy biztosítótól vásárolt szolgáltatásként folyósíthatnak.²⁸

A magánnyugdíjpénztár nyugdíjszolgáltatást egyösszegű kifizetésként csak kivételes esetben teljesíthet, ha a járadék havi összege nem érné el a minimum öregségi nyugdíj összegének 25 százalékát.²⁹

A kölcsönös nyugdíjpénztár tagja a várakozási idő leteltét követően kiléphet a pénztárból, és egy összegben felveheti a felhalmozását.³⁰ Ekkor azonban a megtakarítás hozama nem élvez adómentességet, mert az nem nyugdíjként lett kifizetve.

Magyarországon a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Szja tv.) szerint a nyugdíjszolgáltatásként kifizetett, jövedelemnek minősülő összegek, járadékok mentesek a személyi jövedelemadó alól.³¹

A kölcsönös nyugdíjpénztár esetében, a tag választásának függvényében, a nyugdíjszolgáltatás lehet egyösszegű kifizetés vagy járadék (határozott idejű vagy életjáradék).³² Tehát nem kötelező a járadék választása, ehelyett kérhető az egyösszegű kifizetés.

²⁵ Lásd a Magyar Nemzeti Bank *Biztosítási, pénztári, és tőkepiaci kockázati jelentés 2018* című kiadványát, 46.

A kölcsönös nyugdíjpénztárak száma 2017 végén 38, a taglétszám 1 138 000 fő volt. *Uo.*, 47. <https://www.mnb.hu/letoltes/kockazati-jelentes-2018-0613-vegleges.PDF> (letöltés ideje: 2019. 02. 16.)

²⁶ Az Mpt. 26. § alapján a tagdíj a pénztár szolgáltatásainak fedezetére, valamint a pénztárszervezet működtetésére a pénztártagok által önkéntesen vállalt, rendszeresen fizetett pénzbeli hozzájárulás. A tagdíj minden pénztártagra kötelező.

²⁷ Mpt. 30. § (1) bekezdés; Öpt. 47. § (1) bekezdés.

²⁸ Mpt. 27. §.

²⁹ Mpt. 30/A. § (3) bekezdés.

³⁰ Öpt. 47. § (4) bekezdés.

³¹ A Szja. tv. 1. számú melléklet 6.5. pontja alapján adómentesek a nyugdíjszolgáltatásként történő kifizetések.

³² Öpt. 47. § (5) bekezdés.

A kölcsönös nyugdíjpénztár nem köteles a járadékot maga szolgáltatni. Amennyiben a járadékot saját maga nyújtja (saját járadék), azt legalább öt évig kell folyósítania (határozott időtartamú járadék).³³ A kölcsönös nyugdíjpénztár biztosítótól is vásárolhat járadékot, ez viszont csak a tag élete végéig folyósított járadék lehet (életjáradék).³⁴

A tagsági jogviszony fenntartása és a tagdíj rendszeres fizetése elengedhetetlen a megfelelő nyugdíj szolgáltatás biztosításához.³⁵ A magánnyugdíjpénztárak nem kaptak jogszabályi felhatalmazást arra, hogy a tagokat szankcionálják, ha nem fizetik a tagdíjat. A tagsági jogviszony nem szüntethető meg, azt a tagdíj nemfizetése sem szünteti meg.³⁶

A kölcsönös nyugdíjpénztárak esetében a tagdíj fizetési kötelezettség elmulasztásának lehetséges következményeit (tagsági jogok gyakorlásának korlátozása) az alapszabály tartalmazza. Ha a tag a várakozási idő letelte előtt a tagdíjat az alapszabályban megjelölt időtartamon túl nem fizeti, a tagsági viszonya *a várakozási idő letelével megszüntethető*.³⁷ Ez megszünteti az előtakarékoskodást is.

A kölcsönös nyugdíjpénztárak a tagdíj fizetési kötelezettség szüneteltetését az alapszabályban nem engedélyezhetik.³⁸ A kölcsönös nyugdíjpénztárak taglétszáma folyamatosan csökken, ennek oka elsősorban a tagdíj fizetési kötelezettség nemteljesítése, illetve az, hogy a várakozási idő leteltét követően sokan kivesszük a megtakarításukat.³⁹ A tagsági jogviszony nyugdíj előtti megszüntethetősége (csak a kölcsönös pénztár esetében és 10 év elteltével), így a megtakarítás kivonásának lehetősége nem szolgálja a nyugdíjcélú megtakarítást.

Mindkét intézményben az előtakarékoskodó adózott jövedelméből fizeti a hozzájárulást. Az állam *adó támogatással ösztönzi a kölcsönös nyugdíjpénztárak tagjait*, a magánpénztári tagok nem részesülnek ilyen kedvezményben.

A kölcsönös nyugdíjpénztár tagja az adóbevallásában tett nyilatkozat alapján rendelkezhet az adójának meghatározott része átutalásáról egyéni számlájára (kölcsönös pénztári nyilatkozat): méghozzá az adóévben az általa a tagi jogviszonyára tekintettel befizetett összeg 20 százalékáról, de legfeljebb 150 ezer forintról.⁴⁰

A felhalmozási időszakban az egyéni számlán lévő összeg a pénztártag tulajdona, de a rendelkezési szabadság csak a kedvezményezett jelölés körében illeti meg a tagot. A pénztártag a felhalmozási időszakban bekövetkezett halála esetére, az egyéni számlán lévő összeg tekintetében, *kedvezményezettet jelölhet meg*, akinek a részére azt ki kell fizetni.

³³ Öpt. 47. § (6c) bekezdés.

³⁴ Öpt. 47. § (6d) bekezdés.

³⁵ A magánnyugdíjpénztári tag saját elhatározásból nem szüntetheti meg a tagsági jogviszonyát. Az Öpt. 47. § (2) bekezdése alapján, önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárnál viszont van arra lehetőség, hogy a tag a várakozási idő elteltét követően megszüntethesse pénztári tagságát.

³⁶ Mpt. 23. § (2) bekezdés.

³⁷ Öpt. 47/A. § (1) bekezdés.

³⁸ Öpt. 14. § (1) bekezdés.

³⁹ A tagok 48%-a nem fizet tagdíjat. *Biztosítási, pénztári és tőkepiaci kockázati kockázati jelentés 2018, 47.*

<https://www.mnb.hu/letoltes/kockazati-jelentes-2018-0613-vegleges.pdf> (letöltés ideje: 2019. 02. 16.)

⁴⁰ Szja tv. 44/A. §.

A szolgáltatási vagy járadékos időszakban a még ki nem fizetett összegre kedvezményezett sokáig nem volt jelölhető, ami kritikára adott okot, mert az évtizedeken át felhalmozott összeg a pénztártag nyugdíjszolgáltatási időszakban bekövetkezett korai halála esetén a pénztáré lett. 2015-ben módosították a kölcsönös nyugdíjpénztárakra és a magánnyugdíjpénztárakra vonatkozó törvényeket, mely alapján lehetővé vált a pénztártag járadék folyósítása alatt bekövetkezett halála esetére is a kedvezményezett jelölés a szolgáltatási/járadékszámán fennmaradó összegre vonatkozóan.⁴¹ Kedvezményezett jelölés hiányában az örökös kaphatja meg az összeget.⁴²

A kölcsönös nyugdíjpénztárak és a magánnyugdíjpénztárak a pénztártagok számára nyújtanak nyugdíjszolgáltatást, a hozzátartozók vagy kedvezményezettek javára nem. Korábban ez a lehetőség a kötelező magánnyugdíjpénztárak esetében fennállt.

A hozzátartozók jogosultsága, hogy a tag halála esetén hozzájuthatnak a felhalmozáshoz kedvezményezettként vagy örökösi minőségben.

3.2. Foglalkoztatói nyugdíj

A foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató zártkörű részvénytársasági formában alapítható és működtethető. A nyugdíjszolgáltatót alapíthatja munkáltató, illetve több munkáltató, vagy alapíthatja bank, biztosító, befektetési társaság. Magyarországon az első és máig egyetlen foglalkoztatói nyugdíjszolgáltatót egy befektetési társaság alapította, amelyhez igen szerény számú foglalkoztató csatlakozott.⁴³

Ezen nyugdíjcélú megtakarítási forma egyedi jellemzője, hogy középpontjában a foglalkoztató, és nem az előgondoskodó kötelezettségvállalása áll. A foglalkoztatói nyugdíjprogram bevezetéséről a munkáltató dönt, saját elhatározása hiányában a munkavállalók csak kollektíve tudják a foglalkoztatót arra rászorítani. *Tag* az lehet, aki az alapító vagy csatlakozó foglalkoztatóval munkaviszonyban áll, és a munkaszerződése tartalmazza a foglalkoztató kötelezettségvállalását a hozzájárulás megfizetésére. A *tagsági jogviszony* a foglalkoztatóval történő munkaszerződés megkötésével vagy módosításával jön létre. *A nyugdíjszolgáltatás feltételeit a törvény keretei között és előírásaira figyelemmel a foglalkoztató határozza meg.* A foglalkoztató lehetővé teheti, hogy a munkavállaló válasszon a lehetséges nyugdíjszolgáltatások között, ami lehet egyösszegű kifizetés, határozott időre szóló járadék vagy életjáradék.

A foglalkoztatói nyugdíjszolgáltatás finanszírozási szempontból lehet *szolgáltatással meghatározott* (várományfedezeti) finanszírozású vagy tőkefedezeti.

Az egyetlen foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató Magyarországon tőkefedezeti elven működik.

A nyugdíjszolgáltatást a *várakozási idő* alatt történő felhalmozás, mely a munkáltató befizetéseiből és annak befektetési hozamaiból tevődik össze, biztosítja. A várakozási idő

⁴¹ Mpt. 30/A.§ (2) bekezdés; Öpt. 47. § (6h) bekezdés.

⁴² Részletesebben lásd BARTA Judit: *Örökölhetőség, és hozzátartozói ellátás kérdése a magyar kiegészítő nyugdíjpillér egyes intézményeiben = A szociális jog aktuális kérdései Magyarországon és az EU-ban. Konferenciakötet*, szerk. MÉLYPATAKI Gábor, Miskolci Egyetem, Miskolc, 2016, 22–29., http://fesbp.hu/common/pdf/A_szocialis_jog_aktualis_kerdesei_2017.pdf (letöltés ideje: 2019. 02. 16.)

⁴³ Eddig egy ilyen intézmény alakult Magyarországon 2010-ben, a tulajdonosi csoport csődje miatt, 2015-ben megvásárolta az Allianz csoport, neve Allianz Foglalkoztatói Nyugdíjszolgáltató Zrt., 2014-ben mindössze 3 foglalkoztató volt a tagja.

a tagsági jogviszony kezdetétől indul, a törvény szerint maximum 10 év, a foglalkoztató ennél hosszabb időt is kiköthet. Nyugdíjat a várakozási idő eltelte után lehet szolgáltatni, a nyugdíjra való jogosultság megszerzése esetén. A tag munkavállaló vállalhatja a foglalkoztatója által fizetett *hozzájárulás kiegészítését*, illetve azt a foglalkoztató kötelezővé teheti.

A *tagi számlán*⁴⁴ jóváírt összeg és annak hozamai a tag tulajdonát képezik. A munkavállalók „röghöz kötése” érdekében meghatározható *feltételes jogszerzési időtartam*, ami az a munkaviszonyban töltött legrövidebb időtartam, amelynek elteltével szerzi meg a tag munkavállaló a számláján jóváírt foglalkoztatói hozzájárulások és hozamaik tulajdonjogát. A feltételes jogszerzési időtartam 0-tól 3 évig terjedhet. Ha a munkavállaló tagsági jogviszonya a feltételes jogszerzési időtartam alatt szűnik meg, nem kap kifizetést és nyugdíjszolgáltatást sem. A feltételes jogszerzési idő leteltét követően, bár a tag megszerzi a tagi számla összegének tulajdonát, mégsem vonhatja ki felhalmozását, akkor sem, ha a munkaviszonya és ezzel tagsági jogviszonya megszűnik. A felhalmozása vagy a nyugdíjszolgáltatónál marad, vagy átviheti azt másik nyugdíjszolgáltatóhoz (ez utóbbi Magyarországon egyelőre nem lehetséges).

A tag a halála esetére kedvezményezettet jelölhet. Ha a tag kedvezményezettet nem jelölt, vagy a jelölés hatályát veszítette, akkor kedvezményezettnek a tag természetes személy örökösét kell tekinteni, örökrésze arányában.

A nyugdíjkonstrukció tartalmazhat olyan rendelkezést, hogy a tag halála esetére nem jelölhet kedvezményezettet. Ez esetben a tagi számlán lévő összeg a tag halála időpontjában a foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézményre száll, és azt, a nyugdíjkonstrukcióhoz tartozó tagok tagi számláin, az egyenlegek arányában jóvá kell írni.

3.3. Nyugdíj-előtakarékossági számla (NYESZ)

NYESZ-t az a magánszemély nyithat, aki még nem jogosult nyugdíjra, és legalább 5000 forint összeget helyez el a számlán. Minimum 3 éven keresztül kell takarékoskodni a nyugdíjszolgáltatásnak minősülő megtakarításhoz, de teljes adókedvezmény csak 10 év takarékoskodás után jár. A NYESZ valójában kétféle: pénzszámla és értékpapírszámla. A pénzszámlára kell a megtakarításokat befizetni, ide folyik be a befektetések hozama. A pénzszámla egyenlege után a számlavezető nem köteles kamatot fizetni, mert a cél a számlán lévő pénz befektetése, elsősorban értékpapírokba. A kedvezmények ezért főként az értékpapírszámlához kapcsolódnak, amelyen az előtakarékoskodó által vásárolt értékpapírok vannak nyilvántartva. Az állam a NYESZ nyitását és az előtakarékoskodást támogatásban részesíti, oly módon, hogy a számlatulajdonos magánszemély a megfizetett személyi jövedelemadóijából (a továbbiakban: SZJA) meghatározott összeget visszakap a NYESZ számlájára (előtakarékosossági támogatás). A Nemzeti Adóhivatal (a továbbiakban: NAV) a befizetett adóból az érintett adóévben a számlára befizetett összeg maximum 20%-át, legfeljebb 100 000 forintot utal át.

További kedvezmény, hogy adómentesek az értékpapírszámlán kezelt befektetési eszközökkel végzett ügyletek nyereségei és hozamai (kamat, árfolyamnyereség stb.)

⁴⁴ A tagi számlán tartják nyilván a foglalkoztatói hozzájárulást, a tag hozzájárulását és annak befektetésből származó hozamait. Nyugdíjba vonuláskor ennek alapján állapítják meg a tag részére járó nyugdíjszolgáltatást.

– kivéve a részvények osztalékát –, továbbá adómentes a számláról teljesített nyugdíj-szolgáltatás, ami *egyösszegű kifizetés*. Járadékszolgáltatás nincs. A számlavezető díjat számolhat fel a számlavezetésért és a befektetési szolgáltatás nyújtásáért.

Adómentes nyugdíj szolgáltatásnak akkor minősül a NYESZ számláról történő kifizetés, ha a számla felmondásakor a számlatulajdonos jogosult az állami nyugdíjra, és a számla megszüntetésére a számlanyitás évét követő 10 adóév eltelte után, kivételesen, ha rokkanttá nyilvánítást követően kerül sor.

Adóköteles nyugdíj szolgáltatásnak minősül a kifizetés, ha a számlatulajdonos nyugdíjra jogosult lett, legalább 3 évet takarékoskodott, de az nem érte el a 10 évet.

Nyugdíj szolgáltatásnak nem minősülő kifizetés esetén az előtakarékosági támogatást önadózóként, 20%-kal növelten vissza kell fizetni a NAV részére, és ha a befektetésből jövedelem keletkezett, az SZJA-t is meg kell fizetni.

Az értékpapírszámlán nyilvántartott követelés – a normál értékpapírszámlák örök-lési szabályai szerint – a hagyatéknak tárgyat képez.

A pénzeszámlán lévő összeg vonatkozásában is hasonló a helyzet, azzal a különbséggel, hogy erre a fizetési számlára vonatkozó külön törvényi szabályok alkalmazása mellett ún. haláleseti kedvezményezett jelölhető.

A NYESZ célja az egyéni előtakarékoskodás, egyéni tőkegyűjtés a nyugdíjas évekre, önálló befektetési döntések meghozatala és adótámogatás mellett.

3.4. Biztosítóval kötött nyugdíjbiztosítási szerződés⁴⁵

A nyugdíjbiztosítások szabályozása, beleértve ebbe a megtakarítások befektetését, biztonságát és a nyugdíjbiztosítási termékek közvetítését, többszintű.

A nyugdíjbiztosításokra általában vonatkoznak az életbiztosítások szabályai, az életbiztosítási szerződést a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) szabályozza. Az élet, ezen belül a nyugdíjbiztosításokra vonatkozóan a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Bit.) is számos előírást fogalmaz meg.

A nyugdíjbiztosítási piacnak nagy lendületet adó, 2014-ben bevezetett adókedvezmény arra készítette a biztosítási tevékenység felügyeletét ellátó Magyar Nemzeti Bankot (a továbbiakban: MNB), hogy kötelezően betartandó *rendeletekkel*, valamint *ajánlással* segítse elő annak hatékonyabb, biztonságosabb és átláthatóbb működését, amelyet számon is kér.

Az MNB 2/2014. (V. 26.) számú ajánlása *a nyugdíjbiztosítási termékekkel és közvetítésükkel szembeni követelményeket fogalmazta meg*: pl. a termékek egyszerű szerkezetűek, átláthatók – különösen a költségek tekintetében – és értékállóak legyenek, azaz valóban szolgálják az önkéntes előgondoskodást. A termék költségszerkezetét úgy kell felépíteni, hogy a termék díjának befektetéséből származó eredmény fedezze a biztosító költségeit és az inflációt, az adókedvezmény pedig tényleges előnyként jelentkezzen. Elvárásaként fogalmazta meg, hogy a termékekhez kötődő adókedvezmény a szerződő nyugdíjcélú megtakarításait gyarapítsa, ne a biztosítóhoz kerüljön.

⁴⁵ Lásd részletesen BARTA Judit: *A nyugdíjbiztosítások szerepe és jellemzői a kiegészítő nyugdíjpillérben*, Biztosítás és Kockázat, 2018/1, 42–49.

<https://mabisz.hu/wp-content/uploads/2018/08/biztositas-es-kockazat-5-efv-1-szam-5-cikk.pdf>

Előírásra került az is, hogy a nyugdíjbiztosításokat megfelelő szakismerettel rendelkező biztosításközvetítők közvetítsék, akik – a szerződők igényeinek helyes felmérése után – képesek megfelelő terméket ajánlani, pl. csak olyannak ajánljanak saját befektetési döntéshez kötött terméket, akinek vannak megfelelő ismeretei.

További MNB-ajánlás, hogy a nyugdíjbiztosítások esetében a biztosítók a közvetítők jutalékát „csepegtessék”, azaz ne egy összegben és a szerződés megkötésekor fizessék ki, hanem azt elosztva a tartam alatt, ezzel a közvetítőt érdekeltté téve a szerződések hosszú távú fenntartásában.

A nyugdíjbiztosítás körében a biztosítási esemény, fő szabály szerint, a nyugdíjkorhatár betöltése, de az kockázati elemekkel is kombinálható, mint a korhatár betöltése előtt bekövetkezett megrokkánás vagy halál.

Az állam a Szja. tv.-ben meghatározott nyugdíjbiztosítási szerződések útján történő előtakarékoságot 2014-től adókedvezménnyel támogatja, melynek hatására a nyugdíjbiztosítások száma az utóbbi időben gyarapodott.

Az adott évben befizetett biztosítási díj 20%-át az állam a befizetett adóból jóváírja legfeljebb évi 130 000,- Ft összegig a biztosítási szerződés javára.⁴⁶

Ki kell emelni, hogy a biztosítók számtalan nyugdíjbiztosítási terméket kínálnak, de csak az a nyugdíjbiztosítás élvez adókedvezményt, amelyik megfelel a Szja tv. alábbi kritériumainak:

– a haláleseti szolgáltatást kivéve, a szolgáltatásra a nyugdíjbiztosítási szerződés egész tartama alatt *a biztosított jogosult, akire a nyugdíjbiztosítási szerződést megkötötték – biztosítási esemény: a biztosított halála; állami nyugellátásra való jogosultság megszerzése (ez alatt a tényleges nyugdíjas állapotot kell érteni); a szerződés fennállása alatt egészségi állapotának legalább 40%-os mértékű elérése károsodása vagy a szerződés létrejöttékor érvényes öregségi nyugdíjkorhatár biztosított általi betöltése,*

– feltéve, hogy a nyugdíjbiztosítási szerződés létrejöttétől a biztosító biztosítási eseményre tekintettel történő teljesítéséig (kivéve a biztosított halálát és a rokkantságot) *legalább 10 év eltelik.*

A szerződő a nyugdíjbiztosítási szerződésben, a Ptk. szabályai alapján,⁴⁷ kedvezményezett jelölhet, aki a biztosított halála esetén járó biztosítási összeget kapja meg (itt nincs felhalmozás az egyéni számlán, a szerződés határozza meg, hogy a biztosító milyen összeget fizet, ami független az addigi befizetéstől).

A nyugdíjszolgáltatás, a biztosított választásától függően, lehet egyösszegű kifizetés vagy járadék (határozott idejű, illetve életjáradék). A biztosított szolgáltatási (járadékos) időszakban bekövetkező halála esetére nem jelölhető kedvezményezett. Ennek oka, hogy a biztosítottak egy kockázatközösséget alkotnak, és azok számára, akik a biztosító által számított életkorhoz képest tovább élnek, átcsoportosítják az elhaltak megtakarítását.

⁴⁶ A 130 000 forintos adójóváíráshoz éves szinten 650 ezer, azaz havi szinten átlagosan 54 ezer forintot kellene befizetni a számlára. Erre a szerződők csekély százaléka képes, átlagosan évi 200 ezer forintot fizetnek be nyugdíjbiztosítási számlájukra, amelynek nyomán a következő évben 40 ezer forintos adójóváírásra jogosultak. http://www.biztositasiszemle.hu/cikk/hazaihirek/gazdasag/ev_vegere_elerheti_a_200_ezret_a_nyugdijbiztositasok_szama.6178.html (letöltés ideje: 2019. 02. 16.)

⁴⁷ Ptk. 6:478. §.

A biztosítók által kínált nyugdíjbiztosítási termékek között van olyan, amelyhez nem szükséges befektetési ismeret, illetve döntés, a biztosító a szerződésben meghatározza a biztosítás díját és a biztosítási esemény bekövetkezésekor fizetendő biztosítási összeget, és választható olyan termék is, pl. az ún. unit-linked,⁴⁸ amelynél a szerződő önálló befektetési döntéseket hoz, és a befektetési kockázatot is ő viseli.

A nyugdíjbiztosítás előnye, hogy a díjfizetés rugalmasan megválasztható, a szerződő a biztosítás díját fizetheti egy összegben, illetve teljesítheti rendszeres befizetésekkel, sőt rendkívüli befizetésekre is van lehetőség, természetesen a választott terméktől függően.

A biztosítási szerződések lejárat előtt megszüntethetőek, van lehetőség a felmondásra, igaz, ekkor, adott esetben, számolni kell az adójóváírás emelt összegű visszafizetésével. Az előtakarékoskodó tehát meggondolhatja magát, és akár a teljes addigi megtakarítását kivonhatja a biztosításból más célra. Arra is van mód bizonyos esetekben, ha a szerződő nem tud vagy nem akar fizetni, de a szerződést fenn kívánja tartani, hogy az addig befizetett biztosítási díjakból képzett technikai tartalékból és annak befektetéséből egy alacsonyabb biztosítási összegű szolgáltatást nyújtson a biztosító. Adótámogatás, díjfizetés hiányában, ilyenkor nem vehető igénybe.

Összegzés

Bár erre a jelen tanulmány terjedelmi okokból nem tért ki, a magyarországi kiegészítő pillér intézményeinek felügyelete, a tagok védelme (a befizetésekből levonható költségek korlátozása, tájékoztatási kötelezettség, befektetésvédelem stb.) európai színvonalú Magyarországon, megfelel az uniós elvárásoknak.

A kiegészítő pillérben többféle intézmény biztosítja az önkéntes előgondoskodás lehetőségét, igaz, nem mindegyik élvez állami adótámogatást. A meglévő intézmények potenciálisan alkalmasak arra, hogy olyan kiegészítő nyugdíjat biztosítsanak, amely támogatja az időskori megélhetést, van lehetőség életjáradék választására, és nincs korlátozva a befizethető összeg.

Leszögezhető, hogy Magyarországon a foglalkoztatói nyugdíj nem erősödött meg, az nem népszerű a foglalkoztatók, illetve a potenciális előgondoskodók körében, ezen elsősorban adókedvezményekkel lehetne segíteni, illetve az állam szerepét lehetne erősíteni, akár alapítással, akár azzal, hogy az állami munkáltatók csatlakoznak. Jelen állapotában a foglalkoztatói nyugdíj nem alkalmas arra, hogy a második pillér szerepét betöltse. Az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak és magánnyugdíjpénztárak alapításában is csak elenyésző számú munkáltató vett részt. A munkáltatók szerepvállalása alkalmazottaik nyugdíj-előtakarékoságában az önkéntes kölcsönös pénztárak esetében lehetséges, de

⁴⁸ A unit-linked biztosítás fogalmát a Bit. 4. § (1) bekezdés 6. pont határozza meg, ez egy olyan életbiztosítási termék, amelynél a biztosító a biztosítástechnikai tartalékot az általa létrehozott, önálló befektetési politikával rendelkező, elkülönítetten kezelt eszközalapokba vagy más, befektetési alapkezelésre jogosult társaság által kezelt befektetési alapokba helyezi befektetés céljából, a szerződő választásától függően.

az adókedvezményektől függ. A foglalkoztatók nyugdíjbiztosítást is köthetnének alkalmazottaikra, de ez nem jellemző, adótámogatás sincs erre. Összességében, a munkáltatók szerepe a kiegészítő pillérben Magyarországon nem jelentős.

A legtöbb kiegészítő intézmény: önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak, NYESZ, életbiztosítások, foglalkoztatói nyugdíj nem, vagy csak egyik alternatívaként kínálják az életjáradékot. Sem a határozott idejű járadék, sem az életjáradék mint szolgáltatás választására nincsenek megfelelő ösztönzők (jogi szabályozás, vagy csak kifejezetten ehhez kötődő adókedvezmény), ugyanakkor pozitív hatású, hogy az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak és magánnyugdíjpénztárak esetében, a járadékos időszakban meglévő felhalmozásra is jelölhető kedvezményezett, vagy az örökös megkaphatja ezen összeget.

Az önkéntes nyugdíj megtakarítási formák törvény által előírt felhalmozási ideje 10-15 év között mozog, ami nem elég hosszú ahhoz, hogy átlagos befizetések mellett megfelelő kiegészítő nyugdíj legyen gyűjthető, és nem ösztönöz a korai előtakarékosságra. A befizetés a legtöbb esetben, érthető okokból, különösebb szankció nélkül szüneteltethető, vagy akár meg is szüntethető. A nyugdíjkiegészítési cél ellen hat, hogy az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztári tagság 10 év után megszüntethető, illetve a nyugdíjbiztosítás felmondható.

Az állam adókedvezményekkel igyekszik serkenteni a lakosságot a nyugdíjas évekről való előgondoskodásra,⁴⁹ aminek kifejezetten ösztönző a hatása, azonban az előtakarékoskodók feltehető összlétszámából kiindulva (csak különböző részadatok állnak rendelkezésre, nincs átfogó statisztika) a magyar lakosság mégsem a kívánatos mértékben él e lehetőségekkel. A lakosság tudatosságának növelésére van szükség a médián, illetve az oktatáson keresztül.

Irodalomjegyzék

1. BARTA Judit: *The Role And Function of the PAY-AS-YOU-EARN pension system in the Hungarian pension system*, European Integration Studies, 2011/1.
2. BARTA Judit: *A kiegészítő nyugdíjpillér, ezen belül a magánnyugdíjpénztári rendszer aktuális helyzete és értékelése.* (The Publications of the MultiScience – XXIX. microCAD International Multidisciplinary Scientific Conference University of Miskolc, 9-10 April, 2015. ISBN 978-963-358-061-5
3. BARTA Judit: *Örökölhetőség, és hozzátartozói ellátás kérdése a magyar kiegészítő nyugdíjpillér egyes intézményeiben = A szociális jog aktuális kérdései Magyarországon és az EU-ban. Konferenciakötet*, szerk. MÉLYPATAKI Gábor, Miskolci Egyetem, Miskolc, 2016.
4. BARTA Judit: *A nyugdíjbiztosítások szerepe és jellemzői a kiegészítő nyugdíjpillérben*, Biztosítás és Kockázat, 2018/1.

⁴⁹ A Szja tv. 44/D. § (1) bekezdése szerint, amennyiben egy magánszemély többféle adótámogatott kiegészítő nyugdíj megtakarítással rendelkezik (nyugdíjbiztosítás, önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztári megtakarítás, NYESZ), akkor nem külön-külön illeti meg az adójóváírás, hanem együttesen, maximum 280000 Ft összegig.

5. BARTA Judit, DEZSE Tivadar: *The Hungarian pension system: the present and a possible future*, European Integration Studies, 2017/1.
6. HOMICSKÓ Árpád Olivér: *A magyar társadalombiztosítási és szociális ellátások rendszere*, L' Harmattan Kiadó, Budapest, 2016.
7. NOVOSZÁTH Péter: *The Main Challenges and Risks for Social Security Systems in the European Union. The Essence of Reforms in Hungary After 2010*, Polgári Szemle, 2017/13.
8. PANDURICS Anett, SZALAI Péter: *A második és harmadik nyugdíjpillér szerepe a Magyar nyugdíjrendszerben*, Pénzügyi Szemle, 2017/2.